

TALLINNA POLÜTEHNIKA

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE, AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 31 (1291)

Reede, 28. oktoober 1988

Hind 2 kop.

PROF. UNO MERESTE
ESINEMINE

14. OKT. 1988. A.

TPI ÕPETATUD NÕUKO-
GU PIDULIKUL LAHTI-
SEL ISTUNGIL.

Lp. KOLLEEGID JA
KÜLALISED

TPI esimesest suurest juubelist on möödunud kaks aastat. Täna tähistame siin Tallinna Polütehnilise Instituudi — Tallinna Tehnikaülikooli järjekordset «väikest», 52. aastapäeva. Võime teha seda teadmises, et TPI kollektiiv — üliõpilased, õppejõud, teadurid, teenistujad — on nende aastate jooksul täitnud aega oma ülesandega meie maa ja rahva ees — on antud väärilist täiendust meie kõrgharidusega spetsialistide perel, on rikastatud teadust ja ühiskondlikku tootmist mitmete uute panustega, mis on juba leidnud tunnustust mitmesuguste preemiate ja autoritunnistustega või millest võib eeldada, et nad hakkavad tulevikus omama tähtsat osa tehnika, teaduse ja majanduse arengus.

Veelgi enam, pärast 1988. aasta nn. kuuma suve võime öelda, et TPI kollektiiv on väärilist — aktiivselt, keerulistes sündmustes õigesti orienteeruvalt ja tagajärjekalt — võtnud osa kõigist meie rahva tähtsündmustest nii poliitilises, teaduslikes kui ka spordielus, alates partei XIX erakorralisest konverentsist ja lõpetades Sõuli olümpiamängudega.

Olümpiamängude saavutustest tuleb siin täna asjaosaliste endi osavõtul veel pikemalt ja pidulikumatki juttu. Lubatagu mul siin ütelda välja paar kommentaari XIX konverentsi kohta, millest on küll juba palju räägitud, ent siiani enamasti ainult hetkemuljete mõju all. Praegu, pärast mõnede kuude möödumist sellest sündmusest on mõndagi paremini näha, nagu ikka ajaline distants aitab ajaloolistes sündmustes nende olulisi külgi paremini esile tuua.

Nagu teada, elas Eesti poliitiline ja majanduslik avalikkus kogu möödunud aasta vabariigi isemajandamisest peetava, kohati ülimalt ägeda ja draamaüllisega diskussiooni oludes. Diskussioonis saavutasid ülekaalu isemajandamise pooldajad, kellega ühines meie dele-

gatsioon XIX konverentsile. Delegatsioon üks populaarsemaid ja värvikamaid liikmeid, nagu teada, oli meie instituudi rektor. Delegatsioon saavutas, selle ettepaneku vastu hääletatud inimete vastuseisu osavalt pareerides, et konverentsi resolutsioonides võeti liiduvabariiki isemajandamisele ülemineku ideed tunnustav loik. Võrdlemisi tagasihoidlikus, mitte kedagi mitte millekski kohustavas sõnastuses tõdetakse resolutsiooni, et «tähelepanu väärib idee liiduvabariiki üleviimisest isemajandamise alustele».

Ent juba kuu aega hiljem, NLKP Keskkomitee juulipleenumil, kõneldes esmajärgulise tähtsusega sammudest, mida tuleb astuda meie Liidu tegevdamiseks ja takerduma ähvardava majandusreformi elustamiseks, märkis Mihhail Gorbatšov variantide väljatöötamist vabariiki isemajandamisele üleviimiseks kui kõige esimest ja tähtsaimat praktilist abinõu. Praegu tehakse ettevalmistusi isemajandamisele üleminekuks paljudes kohtades — kõigis teisteski Balti vabariikides, Venemaa autonoomsetes vabariikides, mõnedes oblastites ja mujal. On täielik alus arvata — see on juba minu isiklik arvamus — et sellest ideest kujuneb või kasvab välja lähemal ajal põhimõtteliselt uus territoriaalne majanduspoliitika kogu NSV Liidu jaoks, mis asendab senise harukondliku poliitika ja võimaldab lõpptulemusena oluliselt tõsta ühiskondliku tootmise efektiivsust, s.t. saavutada lõppeks ometi eesmärki, mille poole on kaua püritud ja millest on palju räägitud, ent mis on ikka saavutamatuks jäänud, sest kõik taotlused ja püüdlused on upunud senise harukondliku juhtimise lootusetult mahajäänud süsteemi keerdukses.

Et tõepoolest õigesti hinnata, kui tähtsa tulemusega on tegemist, tasub endale meenutada, et see on kogu Eesti NSV eksisteerimise aja jooksul tegelikult esimene kord, kus meie vabariigil on õnnestunud suundaandvalt mõjutada kogu NSV Liidu majanduspoliitilisi sihte. Täna, TPI aastapäeval sellest kõneldes, on põhjust rõhutada ka seda, et meie kollektiivi liikmete osa on olnud küllaltki tähelepanuväärne selle idee toetamisel kui seda taheti eos maha materdada, selle edasiarendamisel ja levitamisel, XIX konverentsil läbisurumisel ja ka praegu, millal töötatakse pingsalt IME kontseptsiooni viimistlemisel, mis peab valmima lõplikult 1. novembriks.

Ja veel üks kõrvalmärkus. Praegu näeb NSV Liidu kõrgeim poliitiline juhtkond vabariiki isemajandamisele üleviimises üht peamist ja tähtsaimat praktilist abinõu meie Liidu, s.o. NSV Liidu ühtsuse ja majandusliku võimeuse tegevdamisel. Just sellest oli juttu NLKP KK juulipleenumil. Sellel taustal tasub mitte unustada, et meie oma vabariigi mõnede ideoloogiate pooldajad (kes nüüd on teisele ja jõukohasemale tööle suundunud) hinnati seda ideed esialgu aga risti vastupidi — eriti ohtlikku ja poliitiliselt vääraks sam-

mu, mis pidi just nimelt õnestama NSV Liidu majanduslikku ja poliitilist võimsust. See kogemus võiks meid julgustada edaspidigi välja astuma «liiga» tarkade ja «liiga» ettevaatlike inimeste diktaadi vastu. Eesti majandusteade, sealhulgas ka TPI majandusteade, tuleb ütelda, et nad nägid need provintslikult alaväärsuskompleksist ajendatud väärkaalutlused enam-vähem kohe läbi ega lasknud enast segada.

Muidugi ei tähenda kõik öeldu, et asjad vabariigi isemajandamisega oleksid juba ühel poolel. Sel teel pole siiani astutud veel ainsatki tegelikku sammu. Kõik siiani tehtu on ainult hoovõtmise sellise sammu astumiseks ja sellena muidugi ülimalt tähtis. Siiani on otsustamata ka selle ürituse lõplik saatus — kas seda õnnestub üldse alustada ja kas see osutub edukaks. Praegune uutmine erineb kõigest teistest meie tohtul maal ette võetud paljust suurtest ja väikestest uuendustest selle poolest, et me suhtume sellesse avalikult enesekriitiliselt ja anname endale aru, et teatud ebasoodsatel asjaoludel võib see ka ebaõnnestuda — nii uutmine, kardinaalne majandusreform kui ka vabariigi isemajandamine. See peaks meid innustama eriti järjekindlatele ja visadele pingutustele ja hoidma käsi rüppe laskmast lootuses, et kõik laubub iseenest.

Kummatigi oleme me kõik ülimalt huvitatud, et uutmine ja sealhulgas ka kardinaalne majandusreform õnnestuksid. Praegu on väljatöötamisel või õigupoolest juba välja töötatud kontseptsioon TPI osast IME programmi edasisele täiustamisele ja elluviimisele, mis käsitleb nii õppetööd, teadustööd kui ka teadussaavutuste praktilisi juurutusi. Ent nii palju kui selles ka punkte on, üksnes nendega meie osa kardinaalse majandusreformi teostamiseks kaasaaitamisel ei saa muidugi piirduda. Peame lööma kaasa hoopis laiemal rindel. Sealhulgas on meie kui teadus- ja õppeasutuse eriliseks ülesandeks anda oma osa meie ühiskondliku teaduse, majandusliku ja sotsiaalse mõtlemise uuendamiseks.

Üks kogu meie ühiskonda viimastel aastatel haaranud uutmine tähtsaimade eesmärkide on üle saada stagnatsioonist, aurustada pidurdusmehhanismid, lõpetada pidulik ja ülev paigaltammumine ja mõttetuteks osutunud fraaside skandeerimine. See eeldab majandusliku tegelikkuse nägemist sellisena nagu ta on, mitte läbi ideoloogiliste prillide roosade klaaside. Ja muidugi eeldab see asjade nimetamist nende õigete nimedega.

Vaadeldes meie majanduslikku tegelikkust, ei saa jääda märkamata, et reformi tulemused selles veel ei peegeldu, õigupoolest ei saagi peegelduda, sest majandusreform on jäänud takerduma. Ettevõtte-seadus juriidiliselt kehtib, ent seda ei rakendata. Siiski ei saa jätta märkimata, et sotsiaalsed protsessid on oluliselt kiirene-

nud. Võrreldes ainult kõike seda, mis on juhtunud, missuguseid ümberkorraldusi ja -hinnanguid on tehtud viimase kahe aasta jooksul, nende muutustega, mis toimusid neile eelnenud kahe või mis tahes kahe aasta jooksul viimastel kümnenditel! Sotsiaalsete protsesside kiirendamine annab lootust, et kui õnnestub reformida kardinaalselt ka meie poliitilist süsteemi, kiireneb lõppeks ka majanduse areng, mis takerdub praegu just keerukatesse võimukoridoridesse. Ent ka poliitilise süsteemi reform, sellega kaasneb õigusreform ja kõik teised reformid, mis veel on tulemas, saavad anda tulemusi, mida neilt oodatakse üksnes siis, kui vabanevad vanade kujutluste, sealhulgas eriti petlikult ilusate ja meeldivate kujutluste taagast. Üksnes siis saame jagu pidurdusmehhanismist, sest see toimub suuresti just neist ilusatest pettekujutlustest.

Elame öeldavasti teaduse- ja tehnikarevolutsiooni ajastul. Kristalselt ausad olles peame aga kurvastusega nentima, et see revolutsioon kulgeb kiire tempoes peaaegu kiirelt siiski mitte meil, vaid neis riikides ja nende rahvaste juures, keda meil on harjutud meie sotsialistlikule ühiskonnale vastandama ja meist madalamal arengutasemel olevaiks hindama. Nüüd hakkab üha selgemini koitma, missugustesse vastutoludesse oleme ennast sisse mõetnud. Esindame kõrgeimat sotsiaalse arengu vormi maailmas ja jääme iga aastaga aina rohkem maha meist palju mahajäänumatest ühiskondadest mitte ainult tehniliselt ja majanduslikult, vaid ka sotsiaalselt! Meil on öeldavasti maailma kõige eesrindlikum kolhoosikord — ja me ei suuda ennast toita, meil on eranditult kõik inimesed tootmisvahendite omanikud — ja kõikjal lakkab peremehetus! Ühesõnaga, meil on pööraselt palju ettekujutuslikke sotsiaalseid saavutusi, mis koormavad meid niivõrd, et me ei jaksa sammu pidada nende maade arenguga, kus niisuguseid saavutusi ei ole. Vajadus väga tõsiselt ümberhinnanguks kogu meie majanduslikus ja sotsiaalses mõtlemises on ammu küps, sellest on kõneldud juba väga kõrgetel foorumitel. Mitte midagi loovutamata sotsialistliku ühiskonnakorraldusest saavutustest, tuleb meil lähematel aastatel loobuda tõenäoliselt väga paljust väärsaavutustest, mida kaua on peetud tähtsamateks kui tõelisi. See annab tööd mitte ainult ühiskonnateadlastele, et otsustada, mis on sotsialismi tõelised, mis näilised, siiani ülikõlavalt reklaamitud saavutused. See annab tänuväärset tööd muuseumis eriti niisugustele kollektiividele, nagu TPI kollektiiv, kus on ideaalsed isikud võimalused kombineerida tehnikaspetsialistide asjalikkust ja konstruktiivset lähenemist ja majandusteade, konkreetse ökonoomika esindajate laia eruditsiooni ning metodoloogilist uuenduslikkust.

Maailma teadus- ja haridusteoreetikat on kõneldud juba ammu hariduse ja teaduse teh-

niseerimisest (meil polütehnikaseerimisest). Kõigi teaduste ja tegevusalade areneva ja tihe-neva integreerumise oludes on igati ootuspärane, et nüüd on hakatud juba mõnda aega kõnelema teaduse ja hariduse humanitariseerimisest, sealhulgas ka tehnilise hariduse ja tehnikateaduste humanitariseerimisest. Olgu nende püüdlustega kaugemas perspektiivis kuidas tahes, mulle tundub, et uuritud tehnikateooria ja majandusteooria või kui tahate tehnikafilosofia ja majandusfilosofia kokkupuutealadel, milles eristatakse sotsialismi tõelisi ja näilisi saavutusi, võiks olla küllaltki lootustandev uurimissuund mitte ainult mõnes Lääne tehnikaülikoolis, vaid ka TPI-s. Oleks ülimalt kena, kui professor, kes peab sellise lühiettekanne TPI 62. aastapäeval, võiks tõdeda, et tehnikateadlaste ja majandusteade ühistööna on TPI seinte vahel saavutatud selles uues uurimis-suunas märkimisväärsed tulemusi.

MEIL ON KÜLAS EESTI TEADLANE

Käesoleva aasta veebruaris külastas orgaanilise ja biokeemia kateedri juhataja prof. Ado Kõstner mitmeid inglise ülikooli, teiste hulgas Londoni lähedal asuvat Hatfieldi Polütehnilist Instituuti. Sel puhul avaldas instituudi ajaleht «Horizon» teda tutvustava artikli.

Hatfieldi Polütehnilise Instituudi oli prof. Kõstner bioloogiadoktor Mike Trevani külaliseks, kuna neid mõlemad huvitavad immobiliseeritud biokatalüsaatorid ja nende stabiliseerimine. Prof. Kõstnerit tutvustatakse kui üht esimest nõukogude teadlast, kes juba rohkem kui 20 aastat tagasi alustas sellealaseid uuringuid.

Arvestades prof. Kõstneri erilist huvi arvutustehnika kasutamise vastu õppe- ja teadustöös, avaldasid talle sügavat muljet Hatfieldi Polütehnilise Instituudi avarad arvutustehnika kasutamise võimalused nii üliõpilastele kui õppejõududele. Prof. Kõstneri huvius ka mittestatsionaarsete üliõpilaste õppetöö korraldusest inglise kõrgkoolides.

Prof. Kõstneri võõrustaja dr. Mike Trevan on mitmete raamatute autor ja töötab uuest õppeaastast Londoni Lõunakalda Polütehnilise Instituudis. Jätkev kirjavahetus annab lootust järgnevatks vastastikusteks külaskäikudeks ning võimalikuks biotehnoloogia-alaseks koostööks.

Ajalehest «Horizon»
ELLEN ILVES

TPI ENERGEETIKATEADUSKONNA

PÕHISEISUKOHAD

KÕRGGKOOLI NING EESTI NSV ÜHISKONDLIK- POLIITILISE JA MAJANDUSLIKU UUTMISE KÜSIMUSTES

Arvestades uutmisprotsessi senist kulgu Eesti NSV-s, peame vajalikuks:

1. Saavutada edasise arengu käigus kõrgkooli täielik iseseisvus, sealhulgas: õigus kehtestada ning vajadusel uuendada õpetatavate erialade nimistut ning üksikerialade nimetusi; õigus koostada õpetatavate erialade jaoks Eesti NSV vajadustest lähtuvaid õppeplaanid; õigus koostada ja kirjastada õpikuid; õigus kehtestada üliõpilaste vastuvõtu reegleid; õigus iseseisvaks, segavate käskude ja keeldudega, õppetöö korraldamiseks jms. Uute erialade avamine ja vastuvõtukontingentide määramine peaks toimuma kooskõlastatult ENSV Hariduskomiteega.

2. Kõrgkoolil peab olema õigus omistada teaduslikke kraade ja kutseid kõrgkooli nõukogu poolt määratud erialadel. Teaduslike kutsete kinnitamine peaks toimuma TPI Nõukogus, ENSV Hariduskomitees või vajaduse korral (professori kutse) Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumis. Dissertatsioonide kaitsmisel ning teaduslike kraadide ja kutsete omistamisel võib kõrgkooli nõukogu kaasata ekspertidena spetsialiste nii NSV Liidust kui ka välisriikidest, kusjuures võib moodustada eraldi komisjoni iga konkreetse väitekirja kaitsmiseks. Taastada õigus koostada ning kaitsta väitekirju eesti keeles, soovii korral ka mingis võõrkeeles.

3. Taastada TPI endine nimetus: «Tallinna Tehnikaülikool». Samuti on vaja muuta TPI venekeelne nimetus, asendades selle nimega: ТАЛЛИНСКИЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ.

4. Suunata TPI õppe- ja teadustöö IME programmi realiseerimisele, s. t. Eesti NSV looduskeskkonna, sotsiaalsete ja majanduslike vajaduste rahuldamisele. Soodustada vastavate teadusuuringute läbiviimist ning teha vajaduse korral operatiivseid muudatusi õppetöö korraldamisel. Pöörata erilist tähelepanu õppetöö individualiseerimisele. Kõrgkooli lõpetamisel anda üliõpilasele õigus vabalt valida oma töökohta. Moodustada koos tööstusspetsialistide ja TA teadlastega erialased ekspertkomisjonid Eesti NSV tööstuse arengu põhisuundade, tehnikapoliitika ja tehnilise hariduse peaesmärkide koordineerimiseks.

5. Rakendada TPI juhtimisel võimalikult rohkem demokraatlike meetodeid. Arvame, et demokraatia ja avalikustamine aitavad vältida üksikute tippjuhtide ja tipptheadlaste autoriteedil põhinevat, egoistlikult huvist ajendatud otsuseid, mis võivad tuua kahju nii kõrgkooli kui ka Eesti NSV arengule. Tuleb teravalt tõstatada teadlaste professionaalsete huvide ja üldinimlike eetikanormide prioriteedi probleem. Võimalikele konfliktidele (näiteks fosforiidiprobleem) tuleb anda avalik hinnang.

6. Suurendada akadeemilist nõudlikkust üliõpilaste hindamisel. Loobuda väljalangevusprotsendist kui õppetöö kvaliteedi näitajast. Lubada üliõpilasele akadeemilisele puhkusele mitte ainult terviselisel põhjusel vaid ka omal soovil.

7. Pöörata enam tähelepanu üliõpilaste üldkultuurilisele ettevalmistusele — eetika, esteetika ja keelekultuuri õpetamisele. Luua TPI-s kuni keskarhariduse taseme olulise paranemiseni eesti keele kateedri, mis tegeleks nii üliõpilaste kõneoskuse ja kirjakeele arendamisega kui ka uue tehnilise sõnavara korras- tamisega.

8. Me anname endale aru, et seoses IME programmi realiseerimisega tekib terav vajadus välisriikide poliitikat, majandust ja kultuuri tundvate tehnikaspetsialistide järele, s. o. valdkon- dades, kus TPI praegused lõpetajad tunnevad end täiesti abi- tutena. Seepärast tuleb ühiskonna- ja majandusteaduste õpe- tamisel tutvustada eri riikides levinud filosoofilisi õpetusi, kapi- talistlike ja arengumaade majanduspõhimõtteid (rahvusvaheline valuutafond, arenenud maade rahandus-, tööstuse juhtimis-, väliskaubandussüsteem jne.). Pöörata enam tähelepanu inglise keele õpetamisele, kusjuures võiks kõne alla tulla teatud kur- suste lugemine inglise keeles (näiteks välisriikide külalislek- torite poolt).

Laiendada TPI välissidemeid ning astuda samme teadus- ja õppelaborite sisustamiseks maailma teaduse tippasemel oleva aparatuuriga. Näha ette välissidemete arendamine otseselt ENSV Hariduskomitee ja Välisministeeriumi kaudu. Välisstažee- rimine peab saama tavaliseks nähtuseks.

9. TPI teadlased peaksid võtma kindla seisukoha kõigi suu- remate, Eesti NSV-sse ehitatavate tehnorajatiste suhtes ning selle ka avalikustama.

10. Peame vajalikuks Eesti NSV kõrgkoolide ühisprogrammi väljatöötamist kõrghariduse ja kõrgkooli teaduse uutmise eden- damiseks.

11. Taotlema üliõpilaste vabastamist sõjaväeteenistusest või vähemalt ajapikenduse andmist kuni kõrgkooli lõpetamiseni.

12. Taunida ühiskonnateaduste mahajäämust uutmise prak- tilistest vajadustest, eriti Eesti NSV-s 1988. a. sügiseks kuju- nenud ühiskondlik-poliitilise olukorra taustal. Paljude ühiskond- lik-poliitiliste mõistete ning ajaloosündmuste tõlgendamisel on tekkinud vananenud dogmaatilistel seisukohtadel põhinevad väärrarusaamad, mis omakorda tingivad väärrastunud hinnanguid nii uuenduskursi toetavatele kui ka sellele vastuseisvatele rahvaliidumistele.

13. Seoses NLKP rahvussuhetele pühendatud pleenumi (kon- verentsi) ettevalmistamisega tuleb anda hukkamõistev hinnang stalinistlikele rahvuspoliitilisele ja välispoliitilisele Eesti Vaba- riigi suhtes. Tunnistada inimsusevastaste kuritegudeks kõik stalinlikud massirepressioonid. On vaja otsustavalt hukka mõista rahvuste pealesunnitud assimilatsioonipoliitika ning seda toe- tavate konkreetsete (nimeliselt) teadlaste ja poliitikute tegevus.

14. Moodustada ENSV Ülemnõukogu juurde ekspertidest koos- nev komisjon endise EKP esimese sekretäri K. Vaino tegevusega Eesti NSV looduskeskkonnale, sotsiaalsfäärile ja majandusele tekitatud kahju kindlakstelemiseks. Avaldada need uurimistule- mused ning teha kindlaks K. Vaino isikliku vastutuse ulatus.

● Kutsume teisi Eesti Kõrgkooli ja teaduskondi avaldama eespooltoodud seisukohtade suhtes oma arvamust.

Heaks kiidetud energeetika teaduskonna
parteiorganisatsiooni lahtisel koosolekul
3. oktoobril 1988. aastal.

Projekt.

TPI RAHVARINDE- ÜHENDUSE PROGRAMM

TPI Rahvarindeühendus (RRÜ) lähtub oma üldpoliitilises tegevuses Eestimaa Rahva- rinde üldprogrammist.

TPI-ga seoses näeb TPI RRÜ oma põhieesmärke järgnevas:

a) saavutada TPI kui tehni- kaülikooli täielik autonoomia; aidata kaasa kõrge kvalifikat- siooniga ja laia silmaringiga tehnikaharilaste ettevalmista- misele, kes mõistavad oma ko- hustusi ja vastutust Eesti maa ja rahva ees; aidata kaasa TPI rahvusvahelise maine tõusule; taastada alma materi akadee- miline õhkkond, üliõpilaskonna vaimus ja traditsioonid;

b) demokratiseerida TPI juhtimine, tagada kõigi tähtsate otsuste eelnev laialdane arutelu ja avalikustamine,

c) aidata kaasa TPI majan- duselu ja olme normaliseerimi- sele,

d) tagada sotsiaalne õiglus TPI-s,

e) avalikustada kõik büro- kraatia, ülemusliku omavoli, seadusetuse, salastamise jmt. juhtumid.

Nende eesmärkide realiseeri- misel teeb TPI RRÜ koostööd TPI Nõukoguga, TPI Õpetatud Nõukoguga, rektoraadiga, ühis- kondlike organisatsioonide ja liikumistega.

Lähtudes ülaltoodud põhiees- märkidest TPI RRÜ seab en- dale järgmised ülesanded:

1. Üldprobleemide alal:

1.1. Taotlema järjekindlalt kõrgkooli täielikku autonoo- miat.

1.2. Taotlema Eestimaa huvi- de prioriteeti teadustöö aren- gusuundade määramisel.

1.3. Toetada TPI IME kont- septsiooni.

1.4. Tagada TPI Nõukogu ja teiste valitavate organite vali- miste demokraatlikkust, kõigi töötajate kategooriate ning üli- õpilaskonna esindatus nendes, valitavate organite tööstili demokraatlikkust ja avalikkust.

1.5. Saavutada TPI Nõukogu muutumist kõrgkooli kollek- tiivseks demokraatlikuks ju- hiks.

1.6. Taotlema piiranguteta välisvahetust; aidata kaasa side- mete laiendamisele välismaa tehnikaoõppeasutustega ning väliseesti tehnikateadlastega.

1.7. Luua sidemed Rahvarin- de analoogiliste liikumistega NSVL ja välismaa tehnika- õppeasutustes.

1.8. Toetada akadeemilise üli- õpilaselu taassündi, üliõpilase- ltside (s. h. rahvuslike) taas- loomist.

1.9. Nõuda kõigilt TPI diplo- meeritud töötajailt vähemalt kolme keele oskust, arvestades seda ametissevalimisel ja ates- teerimisel.

1.10. Taotlema sõjalise õpetu- se fakultatiivsust ning üliõpi- laste armeeteenistusse kutsu- mise lõpetamist õppeajal.

1.11. Koostöös TPI Muinsus- kaitse Klubiga selgitada välja represseeritud TPI töötajad ja üliõpilased, jäädvustada nende mälestus.

1.12. Teha Rahvarinde idee- de propageerimist nooremate üli- õpilaste ja väljastpoolt Eestit saabuvate külaliste hulgas.

1.13. Nõuda töötajate poliit- haridussüsteemi ümberkorral- damist, tähelepanu koondamist ajaloo «valgetele laikudele», IME-le, juriidilisele ja majan- duslikule hari(ma)tusele, päeva- kajalistele probleemidele, aida- taja sellele kaasa.

1.14. Taotlema Tallinna Tehni- kaülikooli nime taastamist.

2. Õppetöö alal:

2.1. Toetada vanematel kur- sustel üleminekut kursuste süs- teemilt õppeainete süsteemile.

2.2. Toetada diferentseeritud kaheastmelise õpetuse sisesevi- mist koos õigusega ette valmis- tada diplomeerimata insenere (tehnikuid) lühema õppekursu- se baasil.

2.3. Toetada spetsialiseerumist ning individuaalõpet.

2.4. Nõuda ühiskonnaõpetuse ümberkorraldamist; praeguse neljaastmelise marksistlik-dog- maatilise süsteemi asendamist tegeliku humanitaarhariduse alustega; filosoofia ja kultuuri ajaloo, (s. h. Eesti) teaduse ja tehnika ajaloo, õigusteaduse jmt. õpetamist.

2.5. Lõpetada end kompromi- teerinud ÜPP.

2.6. Parandada keeleõpetust, nõuda kolme keele oskust kõi- gilt lõpetajailt, toetada eesti keele kateedri avamist.

2.7. Aidata kaasa tootmis- praktika korraldamisel kodu- maa kõrgtehnoloogiaga ettevõ- tetes ning välismaal; soodusta üliõpilaste välisvahetust.

2.8. Lõpetada migratsioon TPI kaudu; nõuda väljastpoolt Eestit sisseastunute suunamist kodukohta või vaba diplomii andmist.

2.9. Avalikustada õppekoor- muse teaduskondadevahelise jaotamise süsteem; nõuda õppe- jõe ametikohal töötavate ametnike üleviimist nende te- gelikule tööle vastavatele ame- tikohadele.

2.10. Kaotada ühiskonnaõpe- tuse õppejõudude eelisseisund õppekoormuse jaotamisel.

3. Teadustöö alal:

3.1. Aidata kaasa IME pro- grammi arendamisele ja ellu- viimisele.

3.2. Toetada Mustamäe tehnoloogiaküla ideed, aidates seda ellu viia.

3.3. Avalikustada fondide, li- miitide, piiratud ressursside (arvutid, seadmed) jaotamise mehhanismid.

3.4. Nõuda lepingute vastuta- vatele täitjatele rahaliste va- hendite tegeliku kasutamise õigust.

3.5. Nõuda lepinguliste tööde palgafondiprotsendi tõstmist.

3.6. Nõuda katsetootmisosa- konna, konstrueerimisbüroo ja tehnoloogiaosakonna töö üm- berkorraldamist, suunamist teaduslaborite tellimuste täit- misele.

3.7. Tegeleda eestikeelse tea- dussõnavara arendamisega.

4. Sotsiaalse heaolu ning õigluse alal:

4.1. Saavutada kõigi sotsiaal- sete hüvede jaotamise õiglus; vajaduse korral töötada välja jaotuspõhimõtted, avalikustada jaotustulemused.

4.2. Pidades otstarbekaks kul- lutada sotsiaalse arengu fond vähemalt esimesel kolmel aastal ainult sotsiaalsfääri maha- jäämuse leevendamiseks, s. h. toetusteks, korteriehtuseks, laenudeks jne.

4.3. Toetada «kolmanda lapse preemia» sissemuutmist analoogi- liselt Tartu Ülikoolile samadel tingimustel ning suurusel.

4.4. Pidades otstarbekaks keh- testada palga- (või puhkuse-) lisa tervete eluviiside harrasta- jale, mittesuitsetajale.

4.5. Toetada tervisesporti, nõuda spordirajatiste vaba kas- utamisvõimalust tervisesport- lastele.

4.6. Nõuda Aegviidu ja Klooga spordibaaside rekonstrueeri- mist, nende muutmist üldkasu- tatavateks puhkekohtadeks.

5. Majanduse ning olme alal:

5.1. Parandada toitlustamist, makstes vajaduse korral söök- lala juurde sotsiaalse arengu fondist ning minnes üle talon- gisüsteemile.

5.2. Parandada ühiselamute heakorda, vajaduse korral and- es nende majandamise üle kooperatiivile.

5.3. Rakendada abinõud auto- majandi teenuste kasutamise- võimaluste parandamiseks kõi- gi allasutuste jaoks.

5.4. Likvideerida mustus, kor- ralagedus ja lohakus.

Arvamused ja täiendusette- panekud käesoleva programmi projekti kohta palume tuua «TP» toimetusse või ruumi II-410, Oleg Kangur.

TPI RAHVARINDE-
ÜHENDUSE
PÕHIKIRJA- JA
PROGRAMMI-
TOIMKOND

STALINISMIOHVRITE MÄLESTUSE JÄÄDVUSTAMISEST

3. oktoobril toimus Eesti Kul- tuurifondi korraldusel stalinis- miohvrite mälestuse jäädvusta- mise vabariikliku toimkonna asutamine. Kohal olid esinda- jad mitmesugustest organisat- sioonidest, alates Eesti Rahvus- liku Sõltumatus Parteiist (kes oli aasta tagasi mõtte algataja) kuni Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Soidlani. TPI-d esindas alla- kirjutanu. Jaak Kangilaski tutvustas Eesti Kultuurifondile ja Eesti Muinsuskaitse Seltsile laekunud ideekavandeid (kok- ku 14), milledest kõige enam tähelepanu leidis Jaan Kap- linski ettepanek, luua Eestimaa geograafilise keskpunkti lähe- dale (Türist läänes) Eesti Rah- va Mälestushüüsi, kusjuures iga ohvri mälestuseks istutatakse üks tamm. Lisaks sellele võiks hiie lähedale kujundada kivi- kangru, kuhu tühjaks jäänud Eestimaa kodudest tuuakse maakive. Idee kohaselt jääd- vustatakse seal ka kõik stali- nismi ohvrite nimed, sõltuma- ta sellest, olid nende viimased hingetõmbed Vorkutas, Kolõ- mas või Läänemerel. See hiis võiks olla rahvakogunemiste kohaks jaanipäeval, hingede päeval või ka jõululaupäeval. Siin võiks toimuda pulmad, mitmesugused vaimulikud tali- tused, aga miks ka mitte ris- timised.

M. Laar (EMKS) informeeris olukorrast ohvrite nimekirjade koostamisel: tänu koostööle välis- eestlastega ja sealt saadud materjalidele on peaaegu koos ohvrite nimekirja kuni 1941. a. lõpuni. Edasi on aga raskused, sest ei siseministeeriumi ega ka Riiklik Julgeoleku Komitee ei ole nõus oma arhiive avama. Arvatavasti on tegu sellega, et arhiividest selguvad siis lisaks represseeritutele ka represseri- jad!

Toimkond otsustas panna laekunud ideekavandid üld- rahvalikule arutusele, lugeda esmajärguliseks represseeritute nimekirjade täpsustamise ja vastava mälestuse jäädvustami- se kohtadel.

Lähtudes ülaltoodust on meilgi aeg hakata koostama ni- mekirja TPI õppejõududest- teenistujatest, üliõpilastest ja lõpetajatest, kes langesid rep- resioonide ohvriks. Aga kas ainult nende nimekirja, sest on teada, et 1941. a. mobiliseeri- riti terve rida TPI-ga seotud inimesi, kes surid tööpataljo- nides jõudmata rindele. Isa- maasõjas langenute tahvilil me neid ei näe ja kerkib küsimus, kes nad siis on? Kui neid ei tunnista langenuteks, siis on nad ju stalinismi ohvrid!

TPI Muinsuskaitse Klubi pöördub kõigi poole aidata kaasa nimekirja koostamisele, kus kajastuksid TPI kaotused stalinismi perioodil ja II Maa- ilmasõjas. Ühtlasi palume mõel- da ka sellele, kuidas jäädvusta- da selle Eesti rahva jaoks traagilise perioodi ohvrite mälestus!

U. LIIV
TPI MKK esimees

RR TUGIGRUPPI «AUTOTEED» KOOSOLEKUL

Milliseid täiesti terve mõistuse vastaseid plaane küll tehakse lausa iga päev. Kindlasti on nad aga kellelegi millekski väga vajalikud. Üks selline ongi alljärgnevalt teie ees.

RR autoteede kateedri tugigrupi koosolekule kutsuti küllaliseks Eesti Maanteeprojekti insener Priit Pallo rääkimaks ühest laiale üldsusele seni miteteadaolevatest teedeehitusliku rajatise projektist.

Nimelt tellis 1987. a. juulis Teederemondit ja -ehitustrust eelpoolmainitud ettevõtetelt Viljandi-Saaremaa tammi projekti. Praegu sõidetakse autodega ühelt saarelt teisele üle neid ühendava laidude ahelikku — kõige sügavam kohas ulatub vesi vaid poole meetrini. Sõidetakse sealt, kus juhtub, s.t. vesi momendil kõige madalam, hävitades niimoodi taimestikku ja linnupesid. Kindla tee rajamine on tõe poolest vajalik, kuid tellitud tammi-projekt on selleks liialt töö- ja ressurssidekulukas. Teetammile kogupikkusega üle 11 km lisandub 4 silda à 1,5 m. Ehitusliku projekti eesialgne eelarve ulatub 25,6 milj. rublani, s.o. veerand kogu vabariigi aastast teedeehituslikust eelarvest. Praeguse projekti autoril P. Pallol on välja pakkuda alternatiivne, palju kergemini teostatav ja odavam ühendustee variant: üle laidude rajada korralik sõidutee, sügavaima koha ületamiseks panna liikuma praam.

Saades aru tammi ehitamise kahjulikkusest saarte loomusele ja tema liiga suurest maksu-musest on Kingisepa RSN Täitevkomitee nõus tammi mitteehitamise. Loodame, et sama seisukoha võtab ka kõnealuse tammi projekti tellija.

ÜLESKUTSE

TPI RR tugigrupi «Autoteed» koosolekul 21.10.88. ja 25.10.88. a. arutati ajalehes «Noorte Hääl» 06.09.88. a. avaldatud artiklit «Vesteldada pigem ilmast kui poliitikast».

Koosolekul 21.10.88. a. osalesid TPI parteikomitee sekretär A. Talts, majandusteaduskonna parteikomitee sekretär R. Plats ja TPI sellekevadine vilistlane, ENSV TA Majanduse Instituudi ökonomist J. Uustalu.

Seoses J. Uustalu kohta saadud kaebusega tühistas TPI parteikomitee 1987. a. septembris varem J. Uustalu antud soovitus sõiduks SDV-sse.

Ometigi leiab tugirühm, et soovitus tühistamise aktsepteerimine praegu — 1988. a. novembris — pole uutmise vaimule vastav.

Arvestanud ülaltoodut, kutsune üles kõiki TPI parteikonverentsi delegaate mitte häälendada R. Platsi poolt tema kandidaerimise korral TPI parteikomiteesse.

TPI RRÜ EESTSEISUSE VALIMISPROTSEDUUR

TPI RRÜ eestseisuse kandidaadid esitatakse TPI RR üldkoosolekul. On soovitatav kandidaatide eelnev tutvustamine «Tallinna Polütehnikus» või muul viisil. Esitatakse kandidaate peab aktiivselt osalema TPI RR liikumises, omama tugirühma volitusi, viibima koosolekul ja andma nõusoleku kandideerimiseks. Kandidaate võivad esitada kõik koosolekust osavõtjad. Kandidaadi esitaja peab teda tutvustama, koosoleku soovil annab kandidaat enda kohta lisateavet. Häälendamiseks antakse tugirühmade liikmetele büllետäändid, mida saab volinike käest. Büllետäändile kantakse esitatud nimekirjast 7 nime. Kui büllետäänd on nimesid rohkem, kustutatakse hääletajate arv nimesid. Valituks loetakse lihthääletamusega kõige rohkem hääli saanud 7 kandidaati.

IGNALINA JUHTUM

...Leedumaal on nüüd oma kardinal — jälle, üle poole sajandi. Nii tõsimeelselt katoliikliku rahva jaoks on see tähtis sündmus, mis tõstab rahva eneseteadvust vähest samapalju kui veerand miljonit inimest ühendanud 23. augusti suurkoosolek Vingise pargis Vilniuses.

Kardinal Sladkevičius ajavat praegu oma residentsi tagasi-saamise asju — praegu on hoones Leedu NSV Siseministeerium. Nüüdsest tunnustab Vatikan Leedut jälle iseseisvana ja kardinalil on põhimõtteliselt võimalus pretendeerida ka paavstitoolele. Seda teatasid meile uhkusega giidid Valdas ja Aringas, Ignalina rahvuspargi töötajad, aatelised noored mehed rohelisekir-judes välitööülikondades. Meile — see tähendab Lahemaa rahvuspargi paarikümnele töötajale, kes septembrikuus tegid teoks ammuse plaani külastada leedulaste rahvusparki. Üks rahvus-park teisel külas — see kutsub võrdlema. Ignalina järvede-maa on pälvitud Leedumaa Sveitsi nime, vaated küngastelt on kau-ged ja kaunid, meil Lahemaal võib midagi ligilähedast näha vahast Muuksi või Kolgaküla klindineemikult rannikumadali-kule alla vaadates. Tõsi, üksainus Lohja järv ei saa kümnete Leedu järvede vastu. Järved on seal pealegi suured, sügavad, puhaveelised ja rikka elustikuga. Nende ümber kasvavad seene-rohked männimetsad, Leedumaa kopsud. See maanurk on olnud küll vaene ainelises mõttes, aga mitte rahvakultuurilt. Külad, vesiveskid, kalmistud, kirikud, suured puuristid teede ääres, ainulaadne mesindusmuuseum — see loend pole täielik.

Kõige suurema järve, 45 ruutkilomeetris Drukšiai lähedale, umbes pooleaja kilomeetri kaugusele Ignalina linnast on ehitatud Ignalina Aatomielektriijaam, üsna rahvuspargi eakaaslane (1970-ndate aastate algupoolest). Sellega Loksa Lihtritehasel küll võistelda ei õnnestu! Kaks blokki — kuigi mitte päris valmis — juba töötamas, kolmas pooleli. Suurimast Leedu järvest on jahutusveeks juba vähe, tahetakse süsteemi ühendada veel teisi. Energeetikute arvates seisavad need järved muudu kasutamist! Drukšiai järves tõuseb vee temperatuur suvel 28 kraadini — suplemiseks kena, aga järve elustikule talumatu temperatuur, 140 planktoniliigist on veel elus vaid 20. Mis on saanud kala-dest ja selgrootutest, sellest meie giid Bronius ei rääkinud. Jaama teenindav personal elab Sniečkuse linnas, millest läbi sõitsime. Linn tundus inimtühjana — puhas, moodne, roheline, üks Leedumaa kaunemaid uulinnu. Elavad seal põhiliselt sisse-sõitnud, leedu lasteaeda ega koole polevat seal ühtki, elanikke aga üle 30 tuhande. Linn kannab Leedumaa KP kunagise I sekretäri nime — see tundub halva naljana, sest Sniečkus oli eluajal jaama ehitamise vastu olnud. Need, kes tulid peale tema surma parteis juhtpositsioonidele, olid teist meelt, nii ehitati aatomielektriijaam ja Sniečkuse linn otse keset metsi, Leedumaa kaunimale maastikule. Jaama peale olevat kulutatud juba üle 300 miljoni, teadis meie giid, kes mõni tund enne meiega koh-tumist oli käinud aatomijaamaga põhjalikult tutvumas. See on alla poole planeeritud kogumaksumusest. Esiialgu oli planeeritud 6 blokki à 1,5 milj. kW, jaam oleks tulnud maailma või vähe-malt Euroopa suurim. Õnneust võidelda välja blokkide arvu vähendamine, praeguse ni olemasolevad 2 blokki töötanud ala-koormusega (1,3 mil. kW). Vähe sellest, et aatomijaam tasapisi Leedumaa suurimat järve välja suretab, ta on ka radiatsiooni-ohlik. Tegem on ju odavate kanalüüpi grafiitvesireaktoritega, mille käitumine avarii korral on meie tänu Tšernobõlile tuttav. Augustis-septembris on Ignalina AEJ-s juba kolm tulekahju olnud. Tänu Tšernobõli kogemusele oli jaamas paigaldatud auto-maatväljalülitussüsteem, mis katastroofi veel ära suutis hoida. Aga absoluutsed garantiid ei ole, hoiatus on antud. Trükkisõnas on Ignalinat võrreldud nii Tšernobõli kui Hirošimaga.

Leedumaa rahvaliidumine «Sajudis» korraldas laupäeval, 17. septembril suure protestiaktisiooni aatomijaama juures. Istu-tati puid, moodustati «eluket» ümber jaama. Üritus keelati algul täielikult, siis anti luba kõigele muuks peale miitingu, aga paljud ei saanud loasaamisest enam teada. Sellepärast ei ula-tanud kett täielikult ümber jaama. Umbes 6000 inimest hoidis kätest kinni (eesti, läti ja leedu rahvuslippud olid sel ajal lan-getatud) ja mööda seda kilomeetrite pikkust inimketi veeresid suust suhu loosungid: «Kolmandale blokile — ei!», «Elagu «Saju-dis!», «Elagu Väisvil!» (ürituse organisator, noor füüsik), «Siin on meie kodu», «Hirm on meie õnnetus!», «Puhas loodus — tu-gev rahvas!», «Eestimaa, Lätimaa, Leedumaa — ühtsus!».

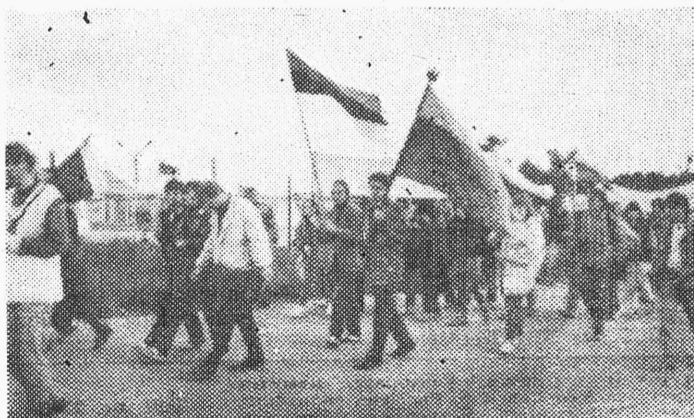
Eestlaste, lätlaste, moskvalaste ja ukrainlaste kohalviibimine ja osavõtt võeti vastu väga soojalt. Kõnesid pidada ei tohtinud ja nii jäi leedulastele rääkimata meie fosforiidihust ja muu-dest ökoloogiaprobleemidest.

See, et just meie ekskursiooni ajal toimus suur aatomiohu vastane aktisioon, oli suur juhus. Meie (samuti lätlaste, vene-laste, ukrainlaste) osavõtt sellest aga oli väga vajalik, et leedu-lased tunneksid: ei ole üksi ükski maa. Leedumaa mure on meie mure ka seepärast, et katastroofi korral kannataks kogu Balti-kum. Sellepärast peaksime ühinema leedulastega nende nõud-mises — kutsuda rahvusvaheline ekspertkomisjon aatomijaama seisundit hindama. Ja kui komisjoni hinnang on negatiivne, siis jaama sulgema.

TPI rohelised, kus te olete?

ANNE-MALLE HALLIK
üks kohaloluist

P.S. Nagu teatas «France Presse'i» korrespondent, kes viibis Rahvakongressil Tallinnas, on komisjoniküsimus Moskvas positiivselt otsustatud.

Teel «elu keti» suunas. Eesti ja Leedu lipp lehvisid kogu tee kõrvuti.

Foto: A.-M. HALLIK

VEELKORD SÕJALISEST

Küllap hoiab praegu kõikide tudengite (ja mitte ainult nende) meeli ärevil laiaulatus-lik aktisioon kõrgkooli ning üldise sõjaväekohustuse vahekor-dade põhjaliku (m)uutmise kü-simuses. Igati kiiduväärt ja aktuaalne liikumine kipub aga minema pisut vale rada. Ena-mik selles osalejatest ja kaasaminejatest näib tunnustavat vaid äärmuslikku lahendust — sõjalise õpetuse tingimusteta kaotamist. Sellele järeldusele viivad nii tekstid 18. oktoobri miitingul kasutatud loosungitel kui ka siin-seal kõrvahakanud suusõnalised arvamuseavaldus-ed. 23. septembril TRÜ aja-lehes ilmunud üleskutses aga on see nõudmine lausa must-valgel kirjas. Käesolevaga ta-haksimegi juhtida tähelepanu sellele, miks taolise nõudmise propageerimine on vähemasti praeguses üldpoliitilises situa-sioonis pisut läbimõeldamatu ning enneaegne, kujutades endast sisuliselt ummikteed sõja-väe ning sõjandusega seotud probleemide lahendamisel.

Milles siis asi? Selguse saa-miseks heitkem pilk minevik-ku. Enne 1982. aastat üliõpilasi kõrgkoolis õppimise ajal armee-teenistusse ei kutsutud. Kuid suurt osa neist ei kutsutud sinna ka pärast kõrgkooli lõpe-tamist. Ja nimelt selliste kõrg-koolide lõpetanuid, kus oli sisse seatud sõjaline ettevalmistus (k.a. TPI). Reservohvitseri staatus kaitses neid ka siis, kui alma materi kodused seinad seda enam ei teinud. Tõsi, ük-sikud neist võeti hiljem teenistusse ohvitseridena, kuid need olid tõesti vaid üksikud. Samas üliõpilased, kelle õppe-plaanides sõjalist õpetust ei olnud, kutsuti eranditult kõik pärast kõrgkooli lõpetamist ül-distel alustel riviteenistusse.

Eeldades nüüd, et lähemas tulevikus lõpetatakse kõrgkoo-lidest üliõpilaste sõjaväkke kut-sumine (varem või hiljem juhtub see kindlasti), tähendaks sõjalise ettevalmistuse kaota-mine samasugust staatust ka meie tulevastele noorematele koolivendadele. Julgeme arvata, et enamik neist ei olekski nii väga vaimustatud kahest «de-militariseeritud aastast» keset kõrgkooliõpinguid (III–IV kur-sus), teades, milline totaalne militariseeritus neid ees ootaks kahel kõrgkooli lõpetamisele järgneval aastal.

Eeltoodud arvestades peame sõjalise õpetuse kaotamise nõuet lubamatuks kiirustami-seks. Maksimumnõue praegusel hetkel võiks töepoolsest olla sõ-jalise õpetuse fakultatiivseks muutmine (oleks õiglase enne kõrgkooli astumist sõjaväes käinud noormeeste suhtes) ning muudugi täiendavate järeleand-miste taotlemine sealse õppetöö suhtes (õppeaja edasine lühen-damine, sealse hinnete mitte-arvestamine stipendiumi mää-ramisel jms.).

Ja veel. Sõjalise ettevalmistu-se probleem on kahtlemata tähtis ja aktuaalne, ent sõja-väega seonduvatest probleemidest ilmselt mitte kõige tähtsam. Peamine on siiski oma nõudmised praegu keskendada tähtsaimale — kõrgkoolidest sõjaväeteenistusse kutsumise lõpetamisele? Ilmselt on sõja-lise õpetuse probleemi esikoha-le seadmise tingitud asjaolu, et enamikul TPI meesperest on armeeteenistus juba seljataga, sõ-jaline õpetus aga alles ees või parajasti käimas. Katsugem aga näha ka oma mätta otsast kau-gemale ja mõelda eelkõige tu-levikule, mitte niivõrd iseenda heaolule. Kui põhieesmärk — kõrgkoolist sõjaväkke kutsumi-se lõpetamine — on saavuta-tud, võib hakata seadma järg-misi eesmärke, kasvõi üldise sõjaväekohustuse kaotamiseni välja!

INDREK AARNA,
HINDREK LOOTUS,
TAUNO MÖLDER,
TOOMAS TUDELEP
(KA-31)

P. S.

Kuna vahepeal avalikustatud miinimumprogrammi nõuded kattuvad ülaltoodud artikli põhiliste seisukohtadega, palu-vad autorid seda artiklit käsit-leda eelkõige täiendusena neile nõudmistele selgituste ja kom-mentaaride näol.

RAHVAKONGRESSI TUNGLAVALGUSEL

Inimesele, kes need kaks päeva viinakuu alguses on sündmuste keerises olnud, jää-vad teistsugused muljed kui sellele, kes peedipõllul töötades transistorraadiost kostvate-le kõnedele kaasa elas või hil-jem lehtedest loetu tervikuks mõelda püüab. Paradoks on aga selles, et tervikut ei oleud ega olegi võimalik haarata, su-relikul inimesel vähemalt mit-te! Mõeldagu end sisse hetke, mil ei kosta ühtki kõnet, on kuulutatud vaheaeg. Puhvetisse kogunevad pikad järjekorrad pepsi ja võileiva järele, saba-des käib sündmuste elav arut-elu; hiigelsaalis istub grupiti rajoonide delegatsioon ja töö-tab resolutsioonide kallal; kon-verentsisaalis käib pressikonve-rents; tõlid näevad vaeva kõige räägitava vene, inglise ja n-keelde ümber pannes: kuski töötab palehigis programmi-toimkond sadade saabunud et-tepanekute lugemise ja üldis-tamise kallal; kõnekodades pee-takse kõnesid, filateeliakioski juures oodatakse kannatlikult eritemplitesabas; välitreppidel tehakse grupipilti küll rajooni, küll sõpruskomniti; mööda vestibüüli liigub aga veel sadu uudistajaid, kes rajoonide poolt välja pandud stende, fo-tonäitusi ja stendiettekandeid vaatavad, loevad, arvustavad jne. jne. Mis kõigest sellest oli dominantne, mis kõrva-line?!

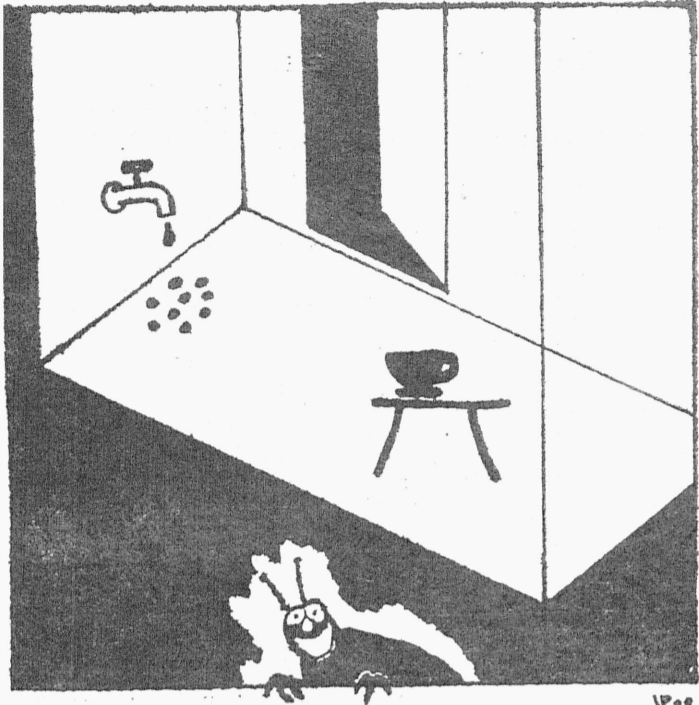
Mul on südamest kahju, et ühtki kõnekoja kõnet kuulda ei õnnestunud — selles oli «süüdi» ka Oktoobri rajooni delegatsiooni suurus (neid oli neljasaja ligi) olime Eestimaa suurim delegatsioon, see muu-tis meie töö kohmakaks ja aeganõudvaks, meie vaba aja minimaalseks. Hando Runnelit oleks kuulda tahtnud, mitmed teisedki nimed olid ligitõmba-vad. Kokku esines kõnekoda-des kahe päevaga 68 inimest! Peaks ometi jätkuma kongres-si stenogramme kõigile huvilise-tele, kui mitte pärieks, siis vähemalt pikaajaliseks lugemi-seks! Nendes näevad trükkival-gust mitte ainult suures saalis, vaid ka kõnekodades kostnud kõnede täielikud tekstid. Tore oleks, kui nendes ilmuksid ka rajoonide delegatsioonide ja esinejate päevapildid (see on vist utopia).

Kui küsitaks, mis oli nende kahe päeva «kõige, kõige, kõi-ge», siis jään vastuse võlgu. Kas elav inimketi ümber Toompea, kes Eestimaa kätel hoidis, tõrvikute valgus veikle-mas inimeste erutatud ja rõõm-satel nägudel? «Mu isamaa on minu arm» finaalis? Või hoopis ühtekuuluvustunde puhang, mis Heinz Valgu sütitavate sõ-nade kõlades sundis tuhandeid inimesi samal hetkel püsti tõusma? Või piinlikkusetunne, kui tohutu rahvafoorum käitus ootamatult ebaloojalt, plak-sutatades maha ametiühingute tippjuhi? Või hoopis arukus, millega kongressi juhiti ja suu-deti teha tarku kompromisse ka olukorras, mil enamusele peaaegu valmis tulipõiselt ek-sima? Arukus, mis lõpuks siiski sai enamuse poolhoiu ja heakskiidu?

Arvan, et nende päevade tunglavalgus on väga hea valgus. Ja loodan, et viinakuu esi-meste päevadega Eestimaa rah-va arukuse limiit otsa pole saanud.

Jõudu tööle! IME ootab te-gijaid!

ANNE-MALLE HALLIK,
delegaat.

TARAKANID

Tarakan, mustjaspruun prussakaline; pikkus 18–30 mm. Isasel ulatuvad kattetiivad pea-aegu keha tagatipuni, emasel on nad rudimentsed. Tarakanil on ebameeldiv lõhn, mida tekitavad 6. tagakehalilisi paiknevad nahanäärmed (...) ENE, 7. kd. lk. 481.

Kodus on täna suhteliselt rahulik, kisa ja lärmita. Esikust kuulduv ukse avanemist, seal on meil isa tuba. Järgneb paljaste jalgade «Põnts-põnts-põnts-põnts» mööda parketti. Isa on väljunud oma toast ja massiivne teekruus käes tuleb kööki. «Zdravije želaju, tovariš P.» Isa ei tee väljagi, läheb kraani juurde, laseb teekannu vett. Paneb kannu pliidiile. «Kus kuradi kohta, sa sitavares, mu raadio oled pannud?!» «Missuguse raadio?», ma kõigutan kõõgilauaga. Isa keerab pliidi nuppu. «Sa tattnina teeni endale 3 rubla ja osta selle eest kolm raadiot ja pardsela neid siis niipalju maha, kellele tahad!» Isa hakkab väljuma, liigub esiku poole. «Perestroika poisid silitavad selliste peale nagu teie sm.P.» Esikust kostab jällegi «põnts-põnts-põnts-põnts!». Tõusen taburetilt ja lähen esikusse. Isa ei taipa tänapäeva elust midagi, tal on Jossi-aegne haridus. «Razrešite, tovariš P. ... tovariš Mersejevski iz 4. kvartiriš poprosil vam peradat privetõ.» See mersejevski meie majas tuntud endise NKVD-mehena ühest Eestimaa rajoo-mist, isa ise rääkis ta tegudest. Isa tuba on veel rohkem räämas kui köök. Kallan kruusi kannust vett, mis on vahepeal kuumenenud.

Külastetost diivani alt tuleb välja Otomar. Ema pani tale selle nime oma ühe endise koolivenna järgi. Otomar on rott, kodumaaks Ameerika, valge kerega, musta pea ja vöödiga seljal. Otomar tuleb hüppeldes pikki seinäärt, ta tuleb vaatama, mis siin tehakse. Koperdab ukse juurde, mille taga on prügikast. Ukse ette on kogunenud prahihunnik. Otomar nuusib natuke, siis tuleb minu juurde, sikutab kikudega püksisäärest. Sirutan jala ette ja Otomar ronib mööda seda üles, juba on ta mul õlal, vaevu jõudsin ta teravaid küüsi tunda seljal. Otomar hüppab lauale ja hakkab sööma taldriku pealt võid. Otomari väike kurgukujuline keha aheneb eespool peaks, umbes peopesapaksuses peas asuvad Otomari tillukesed kõrvad.

Panen Otomari koos võitükikesega, mille ta on esikpappe vahele haaranud, põrandale. Oõsiti meeldib Otomarile mõnikord näo peale ronida. Varsti ma toon koera, kes ajab Otomari sealt minema.

Tee joonud, hakkam riietuma. Parema ketsi pael katkeb

pooleks, kapisolevatelt vanadelt uiskudeilt võtan uue. Enne väljumist lähen korraks kööki, et «Lattsti!» lüüa maha seinä mööda ringjooksev tarakan.

Lähen TPI-sse, saan trollis kõige taha istuma, sest üldiselt on rahvast vähe. Kaks neidu istuvad otse vastas. Punasejuukselisel on jalg üle põlve, tema silmad tunduvad põhjatu-tena, veripunane huul meenutab merreloojuvat päikest. Teisel neil on samuti jalg üle põlve, tema juuksed on värvitud lil-laks. Vambola peatuses näen trolliaknast, kuidas koheva karvaga saksa lambakoer 30 m kaugusel ajab taga hallikirjut kassi. «This dog is good!», mõtlen. Natuke eemal seisab üks sonimütsiga mees. Edasi mõtlen, et: «And this cat is good!». Mees on ilmselt koera peremees, sest ta hoiab käes koerarihma. «This dog is very-very good!».

Ehitajate tee peatuses väljun, et minna üle tee. «Tänaseks on TPI-s käidud.» mõtlen ja suundun tagasisõitva linna-transpordi peatusesse. Jah, tööpoolest, paberite mapp, mille ma kodus vöö vahele panin, on ilmselt trollis kaduma läinud, mõtetu on seda otsima hakata.

Istun väsinult esikusse. Mõtlen, et pole ammu enam ajalehti lugenud. Isa räämas toast paistab tühjus, ta on vist välja läinud, ilmselt läks vaatama oma uut elukohta. Tõusen, lähen kööki. Tarakane pole näha ei põrandal ega seintel. «Kus on minu ohvertarakan!?» hüüan. «Olen teie King-Kong, kus on minu ohvertarakan!». Kuidas ma neid lapsepõlves kartsin: isa, tarakane, neid kõiki. «Aga nüüd olen mees.» mõtlen. Ohkan. Istun taburetille ja haaran ajalehe järele. Keeran esimese lehe. Varsti teeme köögis perestroika ja siis neid tarakane enam ei ole. «Elaksid hiidtarakanid, kusagil Ida-Siberis või Uuralites.» mõtlen, «ja tuleks üks neist Eestise, küll ma siis talle õpetan, kuidas toiduaineid reostatakse. Sulgen ajalehe ja asetan lauale. Vaatan aknast taevast, õhk on meil ka sihuke kopitanud, lõhnab imelikult. Võib-olla selle tarakani järele, kelle ma enne väljaminekut tapsin.

On olemas pruunikaspunaseid, mustjaspruune tarakane. Olen kohanud valgegi tarakani populatsioone. Vist rohkemal määral mõjutab seda, mis värv ta on, just keskkond, kus tarakanidel tuleb toitu hankida, endale järglasi sigitada. Olen nii mõnelgi korral kogenud seda, et vaatamata oma värvusele ja haisule võib tarakan olla sõbrakski. Sõjaväest demobiliseerudes rõhutasid ringiliduvad väikesekasvulised ematarakanid, kes sellest loolimata polnud isastest põrmugi

aeglasemad ja isaprussaka piklikud kogud ümbritsevat rääma, ebakorda.

Ta lidub asjatult mööda osaliselt mahakoornud värviga köögiseina. «Lattsti! Lattsti!» lajab prussaka peale mu tööst parkunud, määratud käelaba. Halvasti lõhnavat vedelikku pritsib tema sisikonnast, paiskub laiali kõigi nelja ilma-kaare poole. Muljutud prussakas sipleb surmaagoonias veel mõnda aega.

Ma olen tapnud prussaka ja see jõuab mu teadvusesse ime-lise tundega, mis omataolise erutusena saab alguse nahalustest pooridest ja valgub laiali üle kogu mu keha. Ning siis on see mul maos, kus see tundmus praetud põldubade ja kefiiri maitsega hõrgutavalt harmoneerub.

Tõstan oma silmad taburetilt, et uuriva pilguga üle vaadata tahmane lagi ja seinad. Teised prussakad muutusid küllap kartlikuks, rohkem neid loomi praegu silmapiiril igatahes ei ole.

Prussaka tapmise olen toime pannud, see minu äsjane tegu paistab mulle äkitselt õudne. Olen sooritanud tapmise! Kogu tänane päev näib nüüd hoopis teistes värvides. Seda miks ma tein, sooritanud mille olen? Oi kui nõgene näib nüüd lagi gaasipiilid kunagise asupaiga kohal.

Teadmine, et nad on vastikud inimesekaaslejad, parasiitide levitajad on selleks, mis jällegi aitab kaasa kindluse, tasakaalu taasvõidulepääsemisele minus. Kuulatan, kuidas äratuskella suur ja väike osuti lähenevad ühtlase tiksumise taktis seierile, millel on äratusseieri peen ja sihvakas figuur.

Vaatan, kuidas esimese korruse köögiaknasse paistvas kõrge taeva helesinisest tükikesest aeglaselt liiguvad valgevärvilised tuvid. Jaa, mulle tundub, et pilved sarnanevad täna mitte lammastega, vaid niimelt tuvidega. Neil puuduvad vaid silmad, mis tuvidel on sügavalt erepunased. Vanas kodukohas löödi meil plekkäärtesse akende ees naelu, et tuvid akent ei saaks määrida. Siin ei ole aknaid plekiga varustatud, ja tuvisid siin ei esinegi.

TONI POOR

KAUAOODATUD REBASED!

Lõpuks ometi jõudsite te tagasi väikeses Eestimaa lõputute kartulivagude vahelt, kus usinasti maad sorkides aitasite veel paremale järjele meie niigi kuulsusriikast põllumajandust. Lõpuks ometi on fuajee ja sööklad eranditult kõigil loenguvaheaegadel alalõpmatult täis teie virka saginat ning lõbusat melu. Aitäh teile selle eest!

Olete tööpoolest kauaoodatud, sest kui te veidi järele mõtlete, siis olete esimesed, kellel on õnnestunud kogu keskkool läbi teha perestroika-aastatel.

Sellepärast ootame just teilt, vastsed tipikad, värsked ja stambivabu mõtteid eranditult kõigis valdkondades, eriti loomulikult üliõpilaselu (sh. komsomoli) puudutavas. Tulge oma ideedega välja ja kohe!

Ärge raisake aega nn. siseseelamisele, vaid lülitage võimalikult kiiresti ning kõige otsesemal moel kõikvõimalikesse üliõpilastegemistesse. Ehk langeb aga just teile osaks muuta midagi otsustavalt ka inimese kujunemisel vast siiski kõige olulisemas perioodis — üliõpilasaastates.

Niisiis — õelge julgelt, mis teil öelda on. Seda võite edukalt teha nii «Tallinna Polütehniku» veergudel (näiteks rubriigis «Käes on aeg, olla enda vastu aus»), kuid igal ajal võite ka pöörduda komsomolikomiteesse (II — 127, 128). Ehk on teil midagi varuks juba eelseisva üliõpilaspäeva tähistamise seoses. Igatahes jääme põnevusega ootama!

ELKNÜ TPI Komitee

KUI ÕPPIMISEST AEGA ÜLE JÄÄB...

...Ja mitte ainult, kui sul on mingeid huvialasid, siis võib ju juhtuda, et leiad sellele rakendust ja endale mõttekaaslast meie huvialaklubidest.

Iseenesestmõistetavalt on igaüks meie hulgast teistest erinev, on indiviid ja mine tea, ehk isegi isiksus. Eks ole seegi üks aegade edenemise märke — sotsioloogid väidavad, et eristumispüüde ja -vajadus muutub tulevikuinimese puhul üha tugevamaks. Kas just sellega seoses või mitte, aga viimasel ajal on ka kõigi meie massiteabevahendite kaudu üha enam rõhutatud, et haridus ja tootmine peavad muutuma isiksusekesksmaks, et individuaalsus igas inimeses peab saama olulisemaks kui kunagi varem.

Tore, kas pole? Igaüks meist ikka omanäolisemaks ja isikupärasemaks! Ja mis seal salata — minakesksest edevusekõuditusest võib ju nii mõnigi kord nii sisse- kui väljapoole vallanduda võidurõõmus karjatus — M-I-N-A. Kõigele vaatamata täheldatakse kogu maailmas tendentsi, et ka kõige eristumislembelisemad isiksused kogunevad kõikvõimalikesse ametlikesse ja mitteametlikesse rühmitustesse — moodustuvad klubid, ringid, liikumised... kohvilauaseltskonnad. Võib tunda paradoksaalsena, kuid sellistes erinevates kultuurirakudest esalemine on üks isikupära avaldumisviise.

Niisiis, ümbernurgajutuga ometi TPI-s tegutsevate huvialaklubide juurde. Kui oled esmakursuslane, siis on sinu sellekohased teadmised ülisuure tõenäosusega väga ähmased ja ega paljudel vanemategi kursuse tudengitel arvatavasti ettekujutus pole tekkinud sellest, millelega üks või teine klubidest tegeleb.

Järgnev on lihtsalt lühinifo võimaluste kohta, mis olemas.

FILMIKLUBI on vabariigi suurim ja nimekaim. Kes tunneb huvi filmikunsti vastu sügavuti saab oma silmaringi tubliti täiendada. Uute liikmete vastuvõtt jätkub! Üritused toimuvad aulas teisipäeviti kell 18.30.

ROCKIKLUBI alustab oma 7. hooaega. Oodatud on kõik rockihuvilised. Esmaspäeviti ro-

helises klubis kell 19.00 ja mõnikord ka neljapäeviti.

MUINSUSKAITSE KLUBI tegeleb aktiivselt muinsuskaitse probleemidega kõige laiemas mõttes. Üks olulisi tähelepanu-keskmeid on TPI ajalugu.

JUHTIDE KLUBI on üks nooremaid, alustab alles oma teist hooaega. Korraldab tipikaile tegelikult nii vajalikku ja veel õppeprogrammis puuduvat «Noore juhi kooli» ning üritab luua tugevat tuumikut juhi-eeldustega ärksamatest tudengitest.

RAAMATUKLUBI eesmärgiks on trükitud sõna lugemishuvilistele lähemale toomine huvitavate kohtumiste ja kõikvõimalike muude ürituste kaudu, mis seda sihti teenivad.

MÄLUMÄNGUKLUBI koon-dab TPI mälumänguhuvilisi tarkpäid, organiseerib jõuproove kohapeal ja osavõttu väljaspool TPI-d toimuvatest kilba-dest.

KINOSTUUDIO «MALTA RIST» annab tudengitest filmi- ja videoamatööridele võimaluse oma huvialal edasi arenemiseks vajalikke kogemusi hankida.

Inglise keele klubi «E-CLUB» võimaldab huvilistele keelepraktikat suhtlemise kaudu ühisüritustel.

PRESSIKLUBI on koondunud «Tallinna Polütehniku» ümber tudengitest, kes leiavad enestel kalduvusi olevat omi mõtteid kirjalikult väljendada.

INTERKLUBI ootab suhtlemis- ja organiseerimisvõimete-ga tudengeid, kel on huvi suhelda oma eakaaslastega mitte-ainult siin, vaid ka mujal.

AKTIIVIKLUBI korraldab loenguid ja diskussioone kõige esinevamatel teemadel, ootab kaasamõtlejaid, keda ei rahulda paikapandud töed ja mõttestambid.

Loetelu võiks jätkata: tegutsevad veel TEATRISTUUDIO, ATEISMIKLUBI «ATHEOS», POLIITIKLUBI... nimekiri on uute huvirühmituste tekkeks avatud.

Kuidas ühe või teise klubiga liituda või nende tegevuses osaleda? Jälgi tähelepanelikult peahoone fuajee kuulujustetahtvilt, seal saab varem või hiljem ka vastuse. Infot võid saada ka üliõpilasklubist kohvik-söökla ruumidest. Teretunud on igasugused uued ja värsked ideed.

IMMO MIHKELSON
Üliõpilasklubi osakonna-juhataja

IGALE TIPIKALE TERVED HAMBAD!

Alates sellest õppeaastast on ka TPI-s avatud HAMBARAVIKABINET asukohaga Akadeemia tee 7, s.t. teine ühikas. Iga abivajaja leiab otsitava koha esimese korruse koridori lõpus õige kergesti ka lõhna järgi üles.

Teid oodatakse kõigil tööpäevadel kell 9.00–14.00. Kellel hammas juba valutab ja abi kohe vaja, võib tulla hommikutel 9.00–10.00. Eelregistreerimine iga päev.

Stomatoloog K. Osa ja õde K. Varusk «piinavad» momendil ehitusteaduskonna üliõpilast Raigot.

Foto: M. Jalast